

Paula Soini

Ammatti-identiteetin kehittyminen alanvaihtajan näkökulmasta

Haasteena Punaisen paratiisin lapset -dokumenttielokuvan tuotanto

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Elokuvan ja television koulutusohjelma

Opinnäytetyö

26.5.2014

<p>Tekijä Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Paula Soini Ammatti-identiteetin kehittyminen alanvaihtajan näkökulmas- ta - Haasteena Punaisen paratiisin lapset -dokumentti- elokuvan tuotanto</p> <p>28 sivua 26.5.2014</p>
Tutkinto	Medianomi
Koulutusohjelma	Elokuvan ja television koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Televisio- ja radiotyö
Ohjaaja(t)	Lehtori Teija Voudinmäki Lehtori Auli Sillanpää
<p>Tämä opinnäytetyö on monimuotoinen. Se sisältää kirjallisen osan ja teososan. Kirjallinen osa käsittelee aikuisopiskelua sekä ammatti-identiteettiä ja sen kehitystä alanvaihtajan näkökulmasta. Lisäksi se valottaa tekijän ammatti-identiteetin kehittymistä opiskelun alusta tammikuussa 2011 aina keväällä 2014 tapahtuvaan valmistumiseen saakka.</p> <p>Työssä kerrotaan myös Punaisen paratiisin lapset -dokumenttielokuvan (2014) tuotannosta. Elokuva on opinnäytetyön teososa. Kirjallisessa osassa pohditaan, miten kyseisen elokuvan tuotanto viimeisenä opiskelijatyönä kuvastaa tekijän nykyistä ammatti-identiteettiä ja osaamista. Tekijä toimi kyseisen elokuvan tuottajana.</p> <p>Opinnäytetyössä kerrotaan, mitä aikuisopiskelu on ja minkälaista se on muodoltaan. Lisäksi kerrotaan, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia aikuisopiskeluun liittyy ja miksi aikuisena opiskellaan. Työssä kerrotaan myös syitä siihen, miksi tekijä hakeutui opiskelemaan uutta alaa aikuisena. Ammatti-identiteettiä käsittelevässä osiossa selvitetään, mitä ammatti-identiteetti on ja miten se muodostuu ja kehittyy. Osiossa pohditaan myös ammatti-identiteetin tarpeellisuutta ja tekijän ammatti-identiteetin nykyistä olemusta.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda katsaus aikuisopiskeluun, sen mahdollisuuksiin ja haasteisiin sekä siihen, miten ammatti-identiteetti muodostuu. Opinnäytetyössä käy ilmi, että ammatti-identiteetti on jatkuvasti kehittyvä ja syventyvä ja se voi olla myös moniulotteinen.</p>	
Avainsanat	ammatti-identiteetti, aikuisopiskelu, medianomi, tuottaja

Author Title Number of Pages Date	Paula Soini The Development of Occupational Identity During Re-Education 28 pages 26 May 2014
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film and Television
Specialisation option	Television and Radio Work
Instructor(s)	Lecturer Teija Voudinmäki Lecturer Auli Sillanpää
<p>This is a multiform thesis. It consists of a written part and a documentary film. The written part is concerned with occupational identity and its development and Finnish adult education from the re-educational point of view. It also sheds light on the development of the author's occupational identity from the beginning of her studies in January 2011 until spring 2014 when she graduates.</p> <p>The production of the student documentary film <i>Punaisen Paratiisin Lapset</i> (2014) is also covered in the thesis. The film's production is described to show how the author's current skills and occupational identity as a producer are reflected in the production of the film.</p> <p>The thesis describes what Finnish adult education is like and what kind of education is offered to adults. It also shows what types of challenges and possibilities adult education holds and why adults study. As an example of this, the author tells her personal reasons for deciding to re-educate as an adult. The section about occupational identity recounts what an occupational identity is, and how it develops and takes form. The section also contemplates why occupational identity is necessary by examining the author's current occupational identity.</p> <p>The purpose of this thesis is to offer a look into the Finnish adult education, its possibilities and challenges, and also into how occupational identity is formed in re-education. This thesis shows that occupational identity is forever changing and deepening, and it can also take multiple forms.</p>	
Keywords	occupational identity, re-education, adult education, producer

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Aikuisopiskelu	2
2.1	Mitä aikuisopiskelu on	2
2.2	Aikuisopiskelun syyt, hyödyt ja haasteet	4
2.3	Alan vaihtaminen vs. uuden alan opiskeleminen	6
3	Ammatti-identiteetti	7
3.1	Mitä ammatti-identiteetti on?	7
3.2	Ammatti-identiteetin kehittyminen	7
3.3	Oman ammatti-identiteettini kehittyminen	9
3.3.1	Opiskeluhistoriani sekä medianomiopintojen hakuprosessi ja opinnot Metropolia Ammattikorkeakoulussa	9
3.3.2	Ammatti-identiteettieni yhdistäminen	11
4	Punaisen paratiisin lapset -dokumenttielokuvan tuotanto ammatti-identiteettini koetinkivenä	15
4.1	Dokumenttielokuva Punaisen paratiisin lapset	15
4.2	Punaisen paratiisin lapset -dokumenttielokuvan rahoitus	15
4.3	Tuotantoprosessi ja tuottajan haasteet	18
4.3.1	Käytännön järjestelyt	18
4.3.2	Kuvausjaksojen kulku ja sudenkuopat	19
4.3.3	Opiskelijatuotannon ongelmat Punaisen paratiisin lapsissa	20
4.4	Minä tuottajana ja media-ammattilaisena	22
4.4.1	Opiskelijatuottajan rooli ammatti-identiteetin koetinkivenä	22
4.4.2	Ammatti-identiteettini media-alalla	23
5	Lopuksi	25
	Lähteet	27

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä perehdyn aikuisopiskeluun sekä ammatti-identiteettiin ja sen kehitykseen alanvaihtajan näkökulmasta. Lisäksi pohdin sitä, miten oma ammatti-identiteettini on kehittynyt opiskelujeni alusta tammikuussa 2011 aina kevääseen 2014 asti, jolloin olen valmistumassa suorittuani nelivuotisen medianomin ammattikorkeakoulututkinnon etuajassa. Kerron myös *Punaisen paratiisin lapset* -dokumenttielokuvan tuotannosta ja siitä, miten kyseisen elokuvan tuotanto viimeisenä opiskelijatyönäni kuvastaa nykyistä ammatti-identiteettiäni ja osaamistani. Toimin kyseisen elokuvan tuottajana, ja elokuva on opinnäytetyöni teososa.

Olen valmistunut lähihoitajaksi vuonna 2007. Tämän jälkeen työskentelin kolmen vuoden ajan lastenhoitajana päiväkodeissa, mutta vuonna 2010 aloin kaivata muutosta työelämäni. Lähihoitajana koin, ettei uralla eteneminen ollut mahdollista, eikä hoito- tai kasvatusalan lisäkoulutus tuntunut sopivalta vaihtoehdolta. Vuosien saatossa kiinnostukseni mediaa kohtaan oli kasvanut, joten päätin hakeutua opiskelemaan media-alaa. Media-alassa minua kiehtoo tiedonvälitys, olipa se sitten uutisten tai vaikkapa positiiviseen muutokseen kannustavan lifestyle-ohjelman muodossa. Lisäksi koen, että media-alan työt tukevat luovuuttani, aktiivisuuttani ja haluani vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin paremmin kuin hoitoala.

Opinnot Metropoliasissa aloitin tammikuussa 2011. Epävarmuus omasta osaamisesta ja alalle sopivuudesta vaivasivat minua – ja vaivaavat osittain edelleen. Jos rakennan liian vahvan media-alan ammatti-identiteetin jo opiskeluvaiheessa ja päästän suurilta osin irti hoitoalan ammatti-identiteetistäni, miten minun käy jos palaankin päiväkotityöhön? Olenko täysin hukassa vai osaanko valita lastenhoitajan identiteetin ja osaamisen käyttöni jälleen? Vai tuleeko ammatti-identiteettini aina olemaan sekoitus kummaltakin alalta huolimatta siitä, mitä työtä teen?

Uuden ammatti-identiteetin rakentaminen uuden alan opiskelun yhteydessä on usein työlästä. Aikaisempi ala ja sen mukaan rakennettu ammatti-identiteetti eivät välttämättä aina tue uutta alaa, joten opiskelujen alkuvaiheessa opiskelija on täysin tyhjän päällä. Uuden ammatti-identiteetin rakentumiseen vaikuttavat paitsi henkilön persoonallisuus myös se, miten henkilö etsii ja saa tukea ympäristöstään.

Laura Hyvösen pro gradu -tutkielman mukaan ammatti-identiteetin luominen ei ole suoraviivainen prosessi. Opiskelijan omat epävarmuudet ja kokemus onnistumisesta tai epäonnistumisesta opiskelijana ja uuden ammatin harjoittajana vaikuttavat ammatti-identiteetin kehittymiseen. Myös opintojen aikana saadut kokemukset, palaute ja tuki muokkaavat osaltaan ammatti-identiteettiä. (Hyvönen 2008, 107.)

Opiskelun aloittaminen aikuisena ja etenkin alan vaihtaminen on aina riski. Usein opiskelu on taloudellisesti kannattamatonta, kun joutuu vähentämään työaikaa opintojen vuoksi tai jättäytymään kokonaan pois töistä tukien varaan. Aikuisena opiskelu saattaa myös tietyllä tavalla tarkoittaa tulevaisuuden uhraamista. Entä jos uusi ala ei kannakaan? Entä jos lisäkoulutus ei tuokaan suunniteltuja lisätuloja? Epävarmuus varjostaa monen aikuisopiskelijan opintoja, mutta toisaalta itselle mieluisan ja mielekkään alan opiskeleminen voi tuoda iloa ja uusia ulottuvuuksia elämään.

2 Aikuisopiskelu

2.1 Mitä aikuisopiskelu on

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan aikuiskoulutus on aikuisille suunniteltua ja järjestettyä koulutusta, joka voi olla laadultaan omaehtoista opiskelua, työnantajan tarjoamaa henkilöstökoulutusta tai työvoimapolitiittista koulutusta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2008). Ammattikorkeakouluopiskelu on omaehtoista koulutusta, johon voi hakea rahallista tukea eri tahoilta. Tukea tarjoavat Työ- ja elinkeinotoimisto, Koulutusrahasto ja Kansaneläkelaitos (Kela). Ammattiliitot tarjoavat liittokohtaisesti rahoitusta erilaisten stipendien muodossa.

Seuraavaksi esiteltujen tukien määrät ja vaaditut edellytykset ovat voimassa kirjoitushetkellä.

Työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen hallinnoiman Koulutusrahaston tarjoamaa aikuisopiskelutukea myönnetään tutkintoon johtavaan opiskeluun ja ammatilliseen lisä- ja täydennyskoulutukseen. Koulutusrahaston tuki vastaa määrältään ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa (ilman korotusosia). Koulutusrahastosta tukea hakevan tulee täyttää tietyt ehdot. Aikuiskoulutustukea hakevan on oltava työ- tai virkasuhteessa tai

hänen on toimittava yrittäjänä. Lisäksi hänellä on oltava työkokemusta vähintään kahdeksan vuoden ajalta, joista vähintään vuosi nykyisen työnantajan palveluksessa, tai vaihtoehtoisesti hänen on pitänyt toimia vähintään vuosi yrittäjänä ennen kuin tuettava opiskelu alkaa. Ehtona tuen saamiselle on myös se, että opiskelija jää vähintään kahden kuukauden mittaiselle, yhtäjaksoiselle ja palkattomalle opintovapaalle tai vaihtoehtoisesti opiskelee osa-aikaisesti yhteensä ainakin 43 päivää. Jos opiskelija saa opiskeluunsa muuta tukea, Koulutusrahastolta hän ei voi sitä saada. Näiden ehtojen täyttyessä Koulutusrahasto maksaa tukea enintään 19 kuukauden alalta. (Koulutusrahasto 2014.)

Opintotuki on Kelan kautta haettava avustus opiskeluun, ja se koostuu opintorahasta, asumislisästä ja opintotuen valtion takauksesta. Opintotuen maksaa valtio. Sen voi saada, mikäli tietyt opiskeluun ja elämäntilanteeseen liittyvät ehdot täyttyvät: henkilöllä tulee olla opiskelupaikka ja hänen tulee opiskella päätoimisesti, lisäksi tuen edellytyksenä on opinnoissa edistyminen ja taloudellisen tuen tarve. Opintorahan määrään vaikuttavat oppilaitos, ikä, asumismuoto ja siviilisääty ja alle 20-vuotiailla myös vanhempien tulot. (Kansaneläkelaitos 2014.)

Työnhakija voi saada Työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) kautta työttömyysetuutta omaehtoiseen opiskeluun. Ehtoina on, että TE-toimiston arvion mukaan koulutukselle on tarvetta, hakija on vähintään 25-vuotias, hän on ilmoittautunut TE-toimiston työnhakijaksi ja hänen työnhakunsa on voimassa. Kyseisen etuuden maksaa joko Kela (valtio) tai työttömyyskassa. Työttömyysetuus on tarkoitettu päätoimisen opiskelun tukemiseen, ja opintojen tulee johtaa ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon tai vaihtoehtoisesti alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon yliopistossa tai korkeakoulussa. Työttömyysetuutta voi saada myös, mikäli suorittaa edellä mainittujen tutkintojen osia, hankkii lisä- tai täydennyskoulutusta tai saa avointa yliopisto- tai ammattikorkeakouluopetusta. Etuutta voi saada korkeintaan 24 kuukautta opintokokonaisuutta kohden. (Työ- ja elinkeinopalvelut 2014.)

Koulutusta laajempi käsite on kasvatus. Laitoksissa ja arkielämässä tapahtuva kasvatus voidaan jaotella formaaliseen, ei-formaaliseen ja informaaliseen kasvatukseen. Formaalin kasvatuksen piiriin aikuisuudessa kuuluvat tutkintoon tähtäävät opinnot, jotka suoritetaan (kuten formaaliset opinnot aikaisemminkin elämässä) koulumaisesti tietyn instituution suojissa. (Kajanto & Tuomisto 1994, 23, 31.) Ammattikorkeakouluopiskelu kuuluu siis formaalin kasvatuksen piiriin.

Ei-formaalinen aikuiskasvatus ei tähtää tutkintoon. Tällaista ovat esimerkiksi vapaa sivistystyö ja muu koulutusjärjestelmien ulkopuolella tapahtuva aikuisopiskelu. Ei-formaalinen aikuisopiskelu tapahtuu usein yhteistyössä yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa ja vastaa väestön erityisryhmien tarpeisiin. (Kajanto & Tuomisto 1994, 32.)

Informaalisen oppimisen piiriin aikuisuudessa kuuluvat paitsi ammattitaidon ylläpitäminen työnkierron ynnä muiden keinojen avulla, myös erilaiset harrastukset, itseohjattu opiskeleminen, satunnaisoppiminen (kokemusoppiminen) ja äänettömän tiedon ja taidon omaksuminen. Viimeinen tarkoittaa pitkäaikaista kokemusta joltakin alalta. (Kajanto & Tuomisto 1994, 36–38.)

Mitkä taidoistamme ovat siis oppilaitosoppimisen tuotosta ja mitkä olemme oppineet muualla? Mikä tieto on omaksuttu koulumaisessa ympäristössä ja mikä ei? Oppimista tapahtuu muuallakin kuin laitoksissa: jokainen oppii itsenäisesti arjessaan erilaisia asioita, ja sitä tapahtuu kaikissa elämänvaiheissa. Kuitenkin erilaisten oppimisen tapojen erotteleminen toisistaan on vaikeaa, koska käytännössä ne nivoutuvat yhteen monin tavoin (Kajanto & Tuomisto 1994, 24).

Opiskelupaikkoihin hakiessani en ole tietoisesti valinnut aikuisopiskelua, vaan olen hakenut paikkoihin kiinnostuksen ja saatavuuden mukaan. (Opiskelin myös lähihoitajaksi aikuispuolella.) Media-alan opiskelupaikkaa hakiessani elämäntilanteeseeni olisi sopinut minkälainen opiskelu tahansa, mutta muistaakseni koin tuolloin 26-vuotiaana jo olevani liian vanha nuorisopuolen ammattikorkeakouluopiskelijaksi. Opiskelijana olen itseohjautuva, ja aikuisopiskelu on ollut erittäin palkitsevaa, koska itseohjautuvuuteen on kannustettu koko ajan. Metropoliasa aikuispuolen medianomiopintojen lähiopetus tapahtui ilta-aikaan (sekä lauantaisin), ja se sopi luonnolliseen rytmiini hyvin. Se myös mahdollisti osa-aikatyössä käymisen.

2.2 Aikuisopiskelun syyt, hyödyt ja haasteet

Uuden ammatin opiskeluun aikuisiällä on useita syitä. Edellinen työ on saattanut tuntua kuluttavalta tai kiinnostus alaa kohtaan on loppunut. Tällöin uuden ammatin löytäminen on hyvän elämänlaadun säilyttämiseksi tärkeää. Usein ihmisillä on paljon kiinnostuksen kohteita, joiden pohjalta voi etsiä uutta opiskelupaikkaa ja työtä.

Koulutus (tutkinto) liitetään suomalaisessa kulttuurissa vankasti sosiaalisen statuksen saavuttamiseen (Houtsonen 1996, 203). Myös tämä saattaa houkutella lisä- tai uudelleenkoulutuksen pariin. Maria Carlssonin ja Kati Järvisen mukaan Suomessa on vielä kuitenkin vallalla ajatusmalli, jonka mukaan työ on ”raatamista ja selviämistaistelua” (Carlsson & Järvinen 2012, 23). Tällainen ajattelu saattaa estää ihmisiä etsimästä uutta suuntaa elämälleen, vaikka sille olisi tarvetta.

Myös työelämän ja yhteiskunnan muutokset ja kehitys aiheuttavat työpaikkojen katoamista. Esimerkiksi konekirjoittajan ammattinimikkeellä työskentelevä ihminen on nykyisin harvinaisuus, kun teknologian kehittyminen on aiheuttanut rakennemuutoksen alalla (Tilastokeskus 2005).

Terveydentilan muuttuminenkin saattaa pakottaa alan vaihtamiseen. Yllättävä sairastuminen, joka estää edellisen työn täysipainoisen tekemisen, voi ohjata pohtimaan uusia mahdollisuuksia aikuisiällä.

Aikuisen opiskeluintoon ja -mahdollisuuksiin vaikuttavat eri tekijät kuin nuorten opiskeluun. Siinä missä useimmat nuoret vasta aloittelevat itsenäistä elämää, on aikuisilla ihmisillä monesti jo oma perhe, (vakituinen) työ ja vaikkapa pankkilainaa. Vaikka näin ei aina ole, edellä mainittuja asioita pidetään yleisesti aikuisten opiskelua hidastavina tekijöinä.

Etenkin 40–50-vuotiaiden opiskelu on hankalaa. Professori Matti Peltonen esittää perusteluiksi edelliselle väitteelle seuraavia syitä:

- menot ylittävät tulot (asunto, auto ym.)
- lapsiluku on suurimmillaan ja siten myös lasten aiheuttamat taloudelliset ja muut huolet
- työpaine on kovimmillaan, eikä kaikkia tavoitteita ole vielä saavutettu
- terveys alkaa rapistua, koska kuntoa ei ole pidetty yllä (Peltonen 1991, 87.)

Opiskelun aloittaminen aikuisiällä voi olla suuri sokki sekä keholle että mielelle. Suuret positiiviset elämänmuutokset voivat aiheuttaa ihmiselle yhtä suuren yllätyksen kuin negatiiviset elämänmuutokset. Niin sanotun muutossokin torjumisessa auttavat säännölliset elämäntavat myös mitä tulee opiskeluun ja sen sisällyttämiseen omaan elämään. (Peltonen 1991, 91.)

Ihmisen oppimiskyky pysyy suurin piirtein samana 20–40-vuotiaana. Vasta tämän jälkeen valmius uusien asioiden omaksumiseen alkaa laskea lievästi, nopeutuen 60. ikävuoden jälkeen. Silti myös eläkeikäiset voivat opiskella ja saavuttaa hyviä tuloksia. (Peltonen 1991, 22.) Myös opetus- ja kulttuuriministeriö listaa yhdeksi aikuiskoulutuspolitiikan tehtäväksi kansalaisten kannustamisen elinikäiseen oppimiseen. Monipuolisen ja järjestelmällisen opiskelun tulisi olla jokaisen ihmisen saatavilla kaikkina ikäkausina, jotta oman persoonallisuuden kehittäminen olisi mahdollista jatkuvasti (Kajanto & Tuomisto 1994, 19).

Kaikkia elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja ei missään nimessä voi omaksua nuoruuden koulujärjestelmän piirissä, koska kehitys on niin nopeaa (Kajanto & Tuomisto 1994, 72). Elinikäinen oppiminen koulujärjestelmän piirissä on kuitenkin etuoikeus, johon kaikilla ei yhteiskunnan tuesta huolimatta ole (henkilökohtaisista syistä tai elämäntilanteesta johtuen) mahdollisuuksia.

Mielestäni elinikäinen oppiminen on tärkeää, ja siksi haluankin oppia ja opiskella läpi elämäni. Ammattinimikkeiden mukaisen osaamisen lisäksi minulla, kuten kaikilla muilla, on koulujärjestelmän ulkopuolella hankittua osaamista. Tällaisia harrastuksena hankimiani tietoja ovat esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä ja naisten asemaa koskevat asiat. Koulujärjestelmän ulkopuolella hankittu osaaminen tukee ammatiosaamistani sekä hoito- että media-alalla ja antaa näkökulman siihen, miten suhtaudun asioihin ja ihmisiin.

2.3 Alan vaihtaminen vs. uuden alan opiskeleminen

Usein alan vaihtamisesta ja uuden alan opiskelusta puhutaan samaa tarkoittavina asioina. Käytännössä uuden alan opiskeleminen ei kuitenkaan mielestäni tarkoita varsinaisesti alan vaihtamista. Voihan nimittäin olla, että uudelta alalta ei löydykään töitä ja paluu aikaisemman työn pariin on edessä. Tässä tapauksessa on siis tullut opiskeleeksi ammatin, jota ei välttämättä koskaan harjoita.

Tästä syystä esimerkiksi minä en pidä itseäni alanvaihtajana, vaan uuden alan opiskelijana. Vaikka en olekaan Metropoliassa opiskellessani tehnyt lähihoitajan töitä, eivät edellinen koulutukseni ja työkokemukseni lähihoitajana lasten parissa ole kadonneet minnekään. Ja vaikka olenkin opiskeluaikani tehnyt media-alan töitä, en voi silti sanoa vaihtaneeni alaa, koska en toistaiseksi saa elantoani media-alalta.

3 Ammatti-identiteetti

3.1 Mitä ammatti-identiteetti on?

Ammatti-identiteetti tarkoittaa ihmisen elämänhistoriaan perustuvaa käsitystä itsestä ammatillisena toimijana (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 48). Tähän sisältyvät mielikuva itsestä työntekijänä, käsitys omasta ammatillisuudesta ja oman ammatillisuuden kehityksestä tulevaisuudessa. Lisäksi ammatti-identiteettiin vaikuttavat myös ihmisen arvot, eettiset näkemykset ja persoonallisuus. Omien katsomuksellisten näkökulmiensa pohtiminen ja tiedostaminen on tärkeää, jotta voi toimia työssään eettisesti ja omantuntonsa mukaisesti.

Nykyisen identiteetikäsityksen mukaan identiteetti on tilannekohtaisesti muuttuva ja pirstaleinen (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 46). Täten ihmisillä ajatellaan olevan useita eri ”persoonia”, jotka valitaan käyttöön aina tilanteen mukaan: kotiminä ja työminä saattavat olla hyvinkin erilaisia.

3.2 Ammatti-identiteetin kehittyminen

Laura Hyvösen pro gradu -tutkielman mukaan aikaisemman ammatin sitoutumisen asteella on merkitystä uuden ammatti-identiteetin rakentumisessa. Mitä voimakkaammin henkilö on sitoutunut aikaisempaan työhönsä, sitä työläämpää on ammatti-identiteetin muodostaminen uusien opintojen alkuvaiheessa. (Hyvönen 2008, 54.)

Ammatti-identiteetin muodostuminen alkaa jo ennen opiskelupaikan saamista ammatin ja opiskelupaikan etsimisellä. Tähän etsintävaiheeseen kuuluu erilaisten vaihtoehtojen läpikäyminen ja niiden pohtiminen. Ammatillisen identiteetin rakentumisen kannalta oleellista on henkilön halu päästä opiskelemaan tiettyä alaa ja valmius työskennellä päämäärän saavuttamiseksi. Sitoutuminen toimii hyvänä pohjana ammatti-identiteetin luomiselle. Etsintävaiheen jälkeen henkilön on kuitenkin sitouduttava tekemäänsä valintaan. (Hyvönen 2008, 25.)

Oman ammatti-identiteettini uudelleenmuodostuminen ei mielestäni alkanut heti opiskelujeni alussa. Tällöin piti usein kurssin alussa esitellä itsensä, kerrata työhistoriansa ja kokemuksensa media-alalta sekä kurssin vetäjälle että opiskelutovereille. Koska

minulla ei opintojen alussa ollut työkokemusta media-alalta, jouduin kerta toisensa jälkeen kertomaan tämän kaikille. Tuolloin se tuntui paikallaan polkemiselta: en päässyt etenemään uuteen identiteettiin, koska vanhaa piti jatkuvasti kerrata. Olin kuitenkin valmis luopumaan lähihoitajan työstä – olinhan hakeutunut opiskelemaan uutta alaa – ja näin ollen myös siteeni lähihoitajan ammatti-identiteettiin höllentyi.

Uuden ammatti-identiteettini muodostumista on kohdallani selvästi vaikeuttanut myös se, että olen opiskelujeni aikana päätenyt usein tuotannollisiin töihin. Ne kiinnostavat minua kyllä muuten hyvin paljon, mutta sisältävät usein huolenpitoon liittyviä tehtäviä, jotka jättäisin nykyisin mieluiten muille. Olen kylläkin ottanut vastaan palkkatöitä (esim. kuvausassistenttina), joiden tiesin sisältävän myös huolenpitoon liittyviä tehtäviä. Jos työ on muutoin mieltäisää ja antoisaa, en pane huolenpidollisia tehtäviä pahakseni.

Eteläpellon ja Vähäsantasen mukaan vahvan ammatillisen identiteetin tarpeellisuus voidaan kuitenkin kyseenalaistaa, koska nykyisin ”työn vaatimuksina toistuvasti korostetaan vahvalle ammatti-identiteetille vastakkaisia seikkoja, kuten yliammatillisia kompetensseja, moniammatillisuutta, ammatillisten rajojen ylityksiä, jaettua asiantuntijuutta, ammatillista liikkuvuutta ja joustavuutta sekä elinikäistä oppimista ja jatkuvaa uusiutumista” (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 46). Eteläpellon ja Vähäsantasen mukaan vahva ammatillinen identiteetti ei kuitenkaan olisi este tällaisten nykyisessä työelämässä kaivattujen ominaisuuksien esiintuomiselle, vaikka jumittuneen käsityksen omasta osaamisesta ja erityisalasta luulisi estävän edellä mainitun kaltaisen ammatillisen ”liikkuvuuden” esiintymisen. Syyksi tälle Eteläpelto ja Vähäsantanen kertovat palkkatyön yrittäjämäisyyden: aktiivisuus omassa työssä ja yksilöllinen ammatti-identiteetti ovatkin nykyisin kilpailuvaltteja. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 47.)

Ammatti-identiteetin kehittyminen on kuitenkin usein pitkälinen prosessi. Omien osaamisalueiden ja työhön liittyvien arvojen ja näkemysten järjestäminen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi vaatii aktiivista ajattelua, eikä ammatti-identiteetti synny hetkessä. Omien arvojen on oltava linjassa myös työnantajan arvojen kanssa: jos työ ei vastaa omia arvoja, ei sen tekemisestä voi nauttia (Carlsson & Järvinen 2012, 59).

Kun aloin opiskella media-alaa, ei lähihoitajan ammatti-identiteettiniäkään ollut vielä vaikiutunut. Olin tehnyt lastenhoitotyötä alle kolme vuotta, kun jo aloin kaivata uusia haasteita. Media-ala tarjoaa kaipaamaani vaihtelua ja itseohjautuvuutta. Lisäksi se mahdollistaa yhteiskunnallisen vaikuttamisen eri tavalla kuin hoitotyö ja antaa myös kanavan

luovuudelle. Medianomiopintojeni aikana olen ymmärtänyt, ettei paluuta lastenhoitajaksi ole, koska se ei tarjoa kaipaamiani haasteita.

3.3 Oman ammatti-identiteettini kehittyminen

3.3.1 Opiskeluhistoriani sekä medianomiopintojen hakuprosessi ja opinnot Metropolia Ammattikorkeakoulussa

Kun valmistun Metropoliaa, minulla on kaksi tutkintonimikettä: lähihoitaja (sosiaali- ja terveysalan perustutkinto) ja medianomi AMK (alempi korkeakoulututkinto). Molemmat tutkintonimikkeet antavat työkontekstista riippuen mahdollisuuden useaan ammatinimikkeeseen, kuten lastenhoitaja, vanhustenhoitaja, kuvaaja, tuottaja, toimittaja ja niin edelleen.

Tutkinnoistani johtuen myös ammatti-identiteettini on kaksijakoinen: toisaalta sitä hallitsevat hoitoalan pehmeät arvot, toisaalta pitäisi sopeutua media-alan tavoitekeskeisyyteen ja tuottavuuteen. Media-alalla minulla on kuitenkin mahdollisuus ilmaista itseäni ja välittää tietoa eri tavalla kuin hoitoalalla koskaan voisin.

Ammattikorkeakouluopiskelun aloittaminen aikuisena ei tuntunut kovin kummalliselta vaihtoehdolta, vaikka se toikin mukanaan suuria elämänmuutoksia. Opiskelin aikoinani myös lähihoitajaksi aikuispuolella, joten aikuisopiskelun aloittaminen ammattikorkeakoulussa paremminkin toisti kaavaa kuin poikkesi siitä.

Lukion jälkeen en ollut kiinnostunut opiskelusta, ja itselleni sopivan alan löytäminen oli vaikeaa. Kirjoitin ylioppilaaksi vuonna 2003, jonka jälkeen opiskelin kansanopistossa vuoden. Oltuani tämän jälkeen osittain töissä ja osittain työttömänä vuoden ajan hain opiskelemaan Loimaalle. Ammattiin opiskelun aloitin vuoden 2006 tammikuussa Loimaan ammatti- ja aikuisopistossa ja joulukuussa 2007 valmistuin lähihoitajaksi lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelmasta. Työskentelin lastenhoitajana Turussa vuoden 2008 tammikuusta joulukuuhun 2010, ja tammikuussa 2011 aloitin opiskelun Metropolia Ammattikorkeakoulussa.

Jo vuotta aiemmin olin päättänyt, että media-alan opiskelu olisi seuraava askel elämässäni. Vaikka pidänkin lastenhoitotyöstä, se ei tarjoa työltä kaipaamiani asioita. Lä-

hihoitajana päiväkodissa ei pysty etenemään uralla oikeastaan mitenkään, ja toisaalta lastenhoitotyön lisäkoulutus tai korkeampi tutkinto alalta ei enää kiinnostanut.

Olen mielestäni analyyttinen ja pidän enemmän yksilö- kuin ryhmätyöskentelystä. Olen myös yhteiskunnallisesti suuntautunut ja innokas selvittämään asioita. Radio on jo pitkään ollut minua kiinnostava ja miellyttävä media, niinpä televisio- ja radiotyön aikuisopiskeluhaku tuli kuin tilauksesta. Vuoden 2010 kevään haussa pyrin Turun yliopistoon opiskelemaan mediatutkimusta, mutta opiskelupaikka jäi haaveeksi yhdeksännellä varasijalla.

Syksyllä 2010 hain opiskelemaan Metropoliaan. Vaikka hakeminen jännitti ja oman osaamiseni taso epäilytti ennakkotehtäviä tehdessäni, pääsin kuitenkin pääsykokeisiin, haastatteluun ja opiskelemaankin. Muutin Turusta Helsinkiin, ja elämäni meni kaikin puolin mullin mallin, mutta se on mielestäni ehdottomasti kannattanut.

Televisio- ja radiotyön opetussuunnitelman mukaisesti teimme osana opintojamme ammatillisia projekteja opiskelijatuotantoina. Näitä ammatillisia projekteja olivat muun muassa uutis- ja ajankohtaistoimittaminen, TV-työn perusteet, radiotyö ja niin edelleen. (Metropolia 2010.) Ammatillisissa projekteissa yhtenä oppimistavoitteena oli pyrkimys ammatilliseen työtapaan, joten työskentelimme usein pienryhmissä kukin eri ammattiroolissa. Näissä projekteissa tuotannolliset tehtävät päättyivät usein minulle.

Luottamus kykyihini opiskelujen alussa oli huono, mutta luontaiset ominaisuuteni – kuten kokonaisuuksien sekä prosessien hahmottaminen ja tunnollisuus – ovat tukeneet tuotannollisiin töihin ryhtymistä. Painottumiseni tuotannollisiin tehtäviin on kuitenkin vaikuttanut minuun siten, etten koe olevani erityisen hyvä kuvaaja, äänittäjä tai leikkaaja, mutta uskoisin selviäväni noistakin tehtävistä, jos sellaiselle olisi tarvetta. Ammatikseni en mitään noista kuitenkaan voi kuvitella tekeväni.

Radion puolella etenkin uutistoimittaminen kiinnostaa minua kovasti. En ole kovin spontaani puhuja, joten luulen, että pitkien suorien radiolähetysten tekeminen olisi minulle vaikeaa. Opiskelujen aikana tehdyt radio-ohjelmatkin suunnittelin melko tarkkaan spiikki kerrallaan. Uutisten kirjoittaminen vaatii myös taitoa löytää oleellinen tieto ja tuoda se julki ytimekkäästi ja ymmärrettävästi. Tässä olen mielestäni kehittynyt opiskelujen aikana melko hyväksi. Näistä syistä uutisten kirjoittaminen ja lukeminen tuntuvat kuuluvan osaamiseeni tuotannollisten tehtävien lisäksi.

Medianomiopintojeni aikana en juuri ehtinyt pysähtyä pohtimaan ammatti-identiteettini muutosta, vaikka muutoksen *osaamisessani* huomasinkin helposti. Media-alan taitojen ja tiedon kertymisen ansiosta kiinnitin huomiota aivan uusiin asioihin, kuten tilojen ääniin ja valaisuun, ja aloin miettiä, mistä asioista voisi tehdä kiinnostavan uutisjutun ja miten. Sovelsin toki hoitoalan periaatteita, kuten vähäisen puuttumisen periaatetta ja kaiken toiminnan ammatillista perustelua myös tuottajan työssäni, mutta opintojen loppuvaiheessa en enää kokenut olevani ensisijaisesti hoitoalan ammattilainen.

3.3.2 Ammatti-identiteettieni yhdistäminen

Erilaiset ammattikunnille yhteiset periaatteet ja ohjeet auttavat ammatti-identiteetin rakentamisessa. Omia arvojaan voi verrata ammattikunnalle yhteisiin – tai ainakin ammattikunnalle yhteisiksi suositeltuihin – arvoihin, ja sitä kautta voi kehittää omia ammatillisia näkemyksiään.

Omalla kohdallani tällaisia yleisiä ohjeita ovat siis työstä riippuen lähihoitajan eettiset periaatteet ja journalistin ohjeet. Lähihoitajan eettiset periaatteet ovat ihmisarvon kunnioittaminen, itsemääräämisoikeus, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Lisäksi sosiaali- ja terveysalalla työntekijöillä on lain mukaan salassapitovelvollisuus ja heitä sitovat tietosuojasäädökset. (SuPer-liitto 2009.) Jos näitä lähihoitajan periaatteita noudatettaisiin journalistisessa työssä, tultaisiin siis suojelleeksi lähettä (mikäli se olisi tarpeen) ja työ tulisi hoidettua vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti – niin kuin journalistin ohjeetkin pääpiireissään neuvovat (Suomen Journalistiliitto 2014).

Mielestäni journalistin ohjeista tärkeimpiä ovatkin juuri vastuuta, ihmisarvon ja yksityisyyden kunnioittamista, lähdesuojaa ja oikeudenmukaisuutta sekä tasa-arvoa koskevat ohjeet. Näistä esimerkkeinä seuraavat:

- 1. Journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen. Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.
- 2. Tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein. Tätä päätösvaltaa ei saa missään oloissa luovuttaa toimituksen ulkopuolisille.
- 8. Journalistin velvollisuus on pyrkiä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen.

- 14. Journalistilla on oikeus ja velvollisuus pitää tietoja luottamuksellisesti antaneen henkilöllisyys salassa siten kuin lähteen kanssa on sovittu.
Jos yhteiskunnallisesti merkittävien tietojen julkaisusta aiheutuu erittäin kielteistä julkisuutta, toimituksen on suotavaa avata yleisölle, miten nimettömän lähteen ja siltä hankittujen tietojen luotettavuus on varmistettu.
- 26. Jokaisen ihmisarvoa on kunnioitettava. Etnistä alkuperää, kansallisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, vakaumusta tai näihin verrattavaa ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti.
- 27. Yksityiselämään kuuluvia erityisen arkaluonteisia seikkoja voi julkaista vain asianomaisen suostumuksella tai jos niillä on poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä. Yksityiselämän suoja on otettava huomioon myös kuvia käytettäessä. (Suomen Journalistiliitto 2014.)

Vaikka mediatyö ja hoitotyö eroavat toisistaan paljon ja ovat luonteiltaan erilaisia, yhtäläisyyksiäkin löytyy. Ihmisarvon kunnioittaminen on arvo, jonka noudattaminen on mielestäni ehdottoman tärkeää myös mediatyössä. Samoin ihmisten yksityisyyttä tulee kunnioittaa, eikä heitä koskevilla asioilla tule kalastaa huomiota. Asianosaisten oman näkemyksen julki tuominen on myös oleellista. Esimerkiksi tiettyyn vähemmistöryhmään kuuluvia ihmisiä ja heitä koskevia asioista ei mielestäni ole korrektia käsitellä mediassa ilman, että kyseisen ryhmän edustajaa haastatellaan joko asiantuntijana tai asian kokijana varsinkaan jos mediatuotteen tekijä itse kuuluu enemmistöön. Ihmisten aktiivinen toimijuus pitäisi tunnustaa sen sijaan että heidät alistettaisiin passiivisiksi kohteiksi. Tämä on arvo, jota pyrin noudattamaan kaikissa toimissani.

Vuonna 2007 lähihoitajaopintojeni loppupuolella kirjoitin portfolioni kasvatustilafilosofiaosioon näin:

Jotta voisin kehittyä, on minun tarkkailtava itseäni ja pohdittava syitä tekojeni takana säännöllisin väliajoin. Minun on osattava ottaa vastaan kommentteja ja kritiikkiä, olivatpa ne sitten minulle mieluisia tai eivät.

Nyt, medianomiopintojeni lähetessä loppuaan, voin edelleen seisoa edellisen ajatukseni takana. Uskon, että tuon ajatuksen mielessä pitäminen estää hätiköinnin ja esimerkiksi virheellisen tiedon levittämisen. Toisaalta se myös muistuttaa, että jos tekee virheen, on siitä otettava vastuu.

Samassa kasvatustilanteissa kirjoitan myös seuraavaa:

Tällä hetkellä pohjana näkemyksilleni on lapsilähtöisyys, lapsen älykkyyden ja mielikuvituksen arvostaminen ja tukeminen ja lapsen sosiaalisten taitojen kehittäminen oman esimerkin kautta. Omassa elämässäni pidän tärkeänä huumoria, järjen käyttöä asioiden perspektiiviin saattamiseksi, hulluttelua, hyviä tapoja, turvallisuutta, rehellisyyttä, aitoutta ja läheisiä ihmissuhteita. Samaa haluan tarjota myös työssäni lapsille joka päivä.

Lapsilähtöisyys on tuon kirjoittamisen jälkeen tullut muotisanaksi, jota käytetään vähän miten sattuu myös silloin, kun toiminta ei ole lapsilähtöistä laisinkaan. Siksi en itse enää mielelläni käytä sitä kuvailemaan omia toimintatapoja, vaikka ne lapsilähtöisiä olisivatkin. Muuten voin edelleen seisoa kirjoittamani takana. Käytännössä noita asioita olen voinut toteuttaa hoitoalan töissäni kuuntelemalla lapsia ja nappaamalla heidän puheistaan heitä kiinnostavia asioita myöhempää käyttöä varten. Toisten kuunteleminen on tärkeää myös aikuisten kanssa työskennellessä. Tiettyjen asioiden ja yksityiskohtien ”varastoisella” muistiini olen välttynyt turhalta työltä ja helpottanut myös muiden työskentelyä media-alalla ja koulun projekteissa.

Kärsivällisyyteni ja ymmärrykseni lapsia kohtaan ovat lähes loppumattomia. Aikuisten osalta haluan uskoa ja luottaa heidän kykyynsä hoitaa työnsä itsenäisesti. Tämä myös lienee perua lähihoitajana toimimisesta ja ajatuksesta, että ihmisen omatoimisuutta tulee tukea. Siksi vältän myös mediatyössä puuttumasta toisten tekemisiin niin pitkään kuin mahdollista, koska luottamuksen osoittaminen tukee omatoimisuutta.

Hakiessani opiskelemaan Metropoliaan kirjoitin hakemukseeni, etten ole ”yliösosiaalinen, mutta sosiaaliset taitoni ovat hyvät”. Lasten kanssa työskennellessä oli löydettävissä ratkaisuja monenlaisiin tilanteisiin ja opetettava heille järkevää sosiaalista kanssakäymistä. Aikuisten parissa sosiaalisiksi ihmisiksi käsitetään usein ulospäin suuntautuneet, paljon small talkia harrastavat ja seuralliset ihmiset. Näiden ihmisten sosiaaliset taidot (ihmissuhdetaidot) eivät aina kuitenkaan ole hyvät.

Media-alalla tietynlaisesta konfliktien ennakoinnista on hyötyä. Konflikteihin varautumalla ne voi joko kokonaan välttää tai niiden vaikutuksia lieventää, ja toki myös ratkaistuihin ongelmiin löytyvät nopeammin ennakoimalla. Päämäärättömyys ja asioiden kiertely eivät mielestäni sovi media- tai muuhunkaan työhön, joten kysyn asiat mieluummin suoraan kuin mutkittelen kohti määränpäättä. Kun asioista puhutaan avoimesti, pysyy työilmapiiri hyvänä.

Media-alan työt ovat usein nopeatempoisia ja stressaavia, joten asioiden ennakointi käytännön tason lisäksi myös sosiaalisella ja emotionaalisella tasolla on työilmapiirille edullista. Asioiden ennakoimisen ja tilanteiden ”tunnetason tarkkailun” olen oppinut hoitoalalla, mutta siitä on ollut paljon hyötyä myös media-alan töissä ja opiskeluaikaisissa projekteissa.

Tällä hetkellä ammatillinen osaamiseni on teoretietämyksen, työharjoittelun ja muuttaman lyhyen työrupeaman tuomien kokemusten summa. Mitä enemmän opin, sitä vähemmän tiedän, mikä olisi paikkani media-alalla. Uskon kuitenkin omiin kykyihini – mitä en opiskelujen alussa todellakaan tehnyt. Nyt uskon myös, että ominaisuuteni ja osaamiseni sopivat sekä viihteen että faktan parissa toimimiseen.

Omien vahvuuksien tunnistaminen on myös osa ammatti-identiteetin syntymistä. Mitä osaan? Millainen työntekijä olen? Vahvuudet eivät kuitenkaan ole sama asia kuin taidot. Vahvuus on taitoja kattavampi ja henkilökohtaisempi osio osaamisestamme, ja vahvuus voi olla joko luontainen tai opittu. (Carlsson & Järvinen 2012, 68.)

Hoitoalan opiskelu oli itselleni helppo ratkaisu: olin jo teininä hoitanut lapsia ja pitänyt siitä paljon. Suhtautumiseni lapsiin on mielestäni luonteva, ja lasten tuntuu olevan helppo luottaa minuun. Tällaisten luontaisten vahvuuksieni kannustamana hakeuduin opiskelemaan lähihoitajaksi lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelmaan.

Toisaalta olen luova, kriittisesti ajatteleva, tiedonjanoinen ja asioista laajemmin kiinnostunut. Olen mielestäni aikaansaava ja kirjoitan mielelläni. Haluan tehdä sisältöjä ja jakaa tietoa, joten uskon, että minulla on jotain annettavaa media-alalle.

Opiskelujen aikana meitä neuvottiin hankkimaan varsinaisen ammattiosaamisen lisäksi jokin ”erikoisala”, siis tietämyksen tai osaamisen alue, joka ei varsinaisesti liity media-työhön, mutta on siinä hyödyksi. Omina erikoisosaamisalueinani pidän HLBTIQ-asioita (seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasiat) sekä tietämystäni naisten ja tyttöjen asemasta Suomessa ja muualla. Aikaisemman koulutukseni ansiosta tunnen myös sosiaali- ja terveysalan asioita, etenkin lasten ja nuorten osalta. Uutis- ja ajankohtaistyössä sekä muussa mediatyössä voisin erikoistua näihin alueisiin ja siten hyödyntää aiempaa osaamistani.

4 Punaisen paratiisin lapset -dokumenttielokuvan tuotanto ammatti-identiteettini koetinkivenä

4.1 Dokumenttielokuva Punaisen paratiisin lapset

Helsingissä nykyisessä Laajasalossa sijaitsee Kruunuvuoren huvila-alue, joka toimi suomalaisten kommunistien kesäviettopaikkana 1940- ja -50-luvuilla. Siellä Suomen Kommunistisen Puolueen (SKP) puolueaktiivit, vankilatuomioita (puolueen ollessa laitton) istuneet suomalaiset kommunistit ja Espanjan sisällissodan veteraanit perheineen viettivät kesäänsä yhdeksän vuoden ajan sodan jälkeen. Punaisen paratiisin lapset on opiskelijatuotantona valmistuva dokumenttielokuva, joka kertoo kappaleen SKP:n ja Suomen historiaa puolueaktiivien jälkeläisten haastattelujen, arkistomateriaalin ja huvila-alueen kautta.

Dokumenttielokuvan taustatyön ja käsikirjoituksen on tehnyt opiskelijakollegani Lasse Nevala, joka toimi myös elokuvan ohjaajana. Toisena ohjaajana oli niin ikään opiskelijakollegani Mikko Remes, joka myös kuvasi elokuvan.

Punaisen paratiisin lapset kuvattiin heinäkuussa 2013 ränsistyvällä huvila-alueella. Päähenkilömme Vesa Hauhia, Jouko Helin, Maija Karvonen ja Riitta Suhonen ovat kaikki viettäneet kesäänsä Kruunuvuoressa – tai Kissingissä, niin kuin he itse alueeseen viittaavat – ja Suhosen haastattelua lukuun ottamatta kaikkien haastattelut kuvattiin huvila-alueella.

Dokumenttielokuvan jälkityöt sijoituivat keväälle 2014. Leikkaajana oli Azar Saiyar, musiikin sävelsi Tuomo Kuure ja äänisuunnittelijana oli Roope Mantere.

4.2 Punaisen paratiisin lapset -dokumenttielokuvan rahoitus

Punaisen paratiisin lapset rahoitettiin pääsääntöisesti Metropolia Ammattikorkeakoulun Elokuvan ja television koulutusohjelman käytäntöjen mukaisesti. Punaisen paratiisin lapset -dokumenttielokuvan kuvaamiseen käytettiin pääosin Metropolia Ammattikorkeakoulun kalustoa. Käytännössä oppilaitoksen oman kaluston käyttö on opiskelijatuotantoihin ilmaista, vaikka koulutusohjelman käytäntöjen mukaisesti asiasta tuleekin laatia tarkka ja perusteltu budjetti. Oppilaitoksen rahoituksen lisäksi haimme ja saimme

ulkopuolista rahoitusta Kansan Sivistystyön Liitolta (KSL) ja Demokraattiselta sivistysliitolta (DSL).

Taulukko 1. Punaisen paratiisin lapset -dokumenttielokuvan rahanlähteet.

rahanlähteet	määrä €
Metropolian opinnäytetyötuki	4 x 500 = 2000€
Kansan Sivistystyön Liiton (KSL) apuraha	700€
Demokraattisen sivistysliiton (DSL) apuraha	300€
yhteensä	3000€

Myös opiskelijatuotannoissa yksi olennaisimmista tuottajan tehtävistä on rahoituksen hankkiminen ja budjetin laatiminen. Punaisen paratiisin lapsien kohdalla poikkesimme tästä apurahahakemusten kirjoittamisen osalta. Ohjaaja Lasse Nevala oli perehtynyt asiaan ja ollut apurahatahojen (KSL, DSL) kanssa jo ennestään yhteydessä. Hän oli myös henkilökohtaisesti keskustellut KSL:n edustajan kanssa apurahan summasta ja käytöstä. Näin ollen arveltiin Punaisen paratiisin lapsien apuraha-asioiden parhaiten hoituvan Nevalan kautta. Koska päämääränä oli saada rahallista tukea elokuvan tekemiseen ja sen saattoi saavuttaa juuri Nevalan kirjoittamien apurahahakemusten kautta, sovimme asiasta tällä kertaa näin. Jos tilanne olisi ollut toisenlainen, olisin tietysti toiminut toisin. Lopputuloksena sekä Kansan Sivistystyön Liitto että Demokraattinen sivistysliitto myönsivät dokumenttielokuvalla apurahat. Nämä apurahat käytimme elokuvan kuvauksista syntyneiden kulujen kattamiseen.

Taulukko 2. Apurahojen käyttökohteet ja summat.

vuokrataho	kohde	summa
Valofirma	freimit, standit, flagit yms.	126,75€
Brorental	objektit ja niihin liittyvä kalusto	562,96€
Fotorent	objekti	80€
Vuokrakamera	still-kamera	46€
Vartiokylän työväentalo	työväentalon päivävuokra	50€
yhteensä		865,71€

Ennen tuotannon alkamista oli hankala arvioida musiikki- ja arkistokulujen osuutta, koska niiden hinta riippui käytetyn materiaalin määrästä. Materiaalin määrää oli myös hankala arvioida ennen kuin haastattelut oli tehty. Niinpä budjetoin sekä musiikki- että

arkistokuluihin kumpaankin n. 1000 euroa. Todelliseksi kuluiksi tuli musiikin osalta 200 euroa ja arkistomateriaalin osalta 980 euroa.

Musiikkikulut muodostuivat pelkästään säveltäjälle maksetusta 200 euron korvauksesta. Yritin löytää elokuvaan säveltäjän oppilaitoksen sisältä opintopisteitä vastaan (normaalikäytäntö opiskelijatuotannoissa), mutta tuloksetta. Ehdokkaita löytyi kyllä, mutta he perääntyivät alun lupaavan kiinnostuksen jälkeen. Edellä mainittujen kulujen lisäksi maksoimme oppilaitoksen ulkopuoliselle leikkaajalle vuokraa 500 euroa omien laitteiden käytöstä. Sekä säveltäjälle että leikkaajalle maksaminen on poikkeuksellinen menettely, ja jouduimme pyytämään kumpaankin erityisluvan. (Metropolian tuottaja Arto Tuohimaa arto.tuohimaa@metropolia.fi, lehtori Teija Voudinmäki teija.voudinmaki@metropolia.fi.)

Ennen tuotannon kehittymistä lopulliseen muotoonsa minun oli tuottajana vaikea arvioida sitä, mihin käytössämme ollut raha tultaisiin kohdistamaan. Ennen elokuvan suunnitelman esittämistä tuotantokokoukselle olisi ollut tärkeää saada tietoa koulun ulkopuolisen kaluston todellisesta määrästä, mutta sitä ei ollut saatavilla, enkä ymmärtänyt asiasta kysyäkään. En myöskään ymmärtänyt ennen tuotannon alkua kysyä sitä, voisiko käytössämme ollutta rahaa sijoittaa uusiin kohteisiin tuotannon aikana. Käytössämme oli kuitenkin 3000 euroa, jonka kohdistamisen haluamiimme kohteisiin tuotannon sisällä en uskonut muodostuvan niin suureksi ongelmaksi ja konfliktien aiheeksi kuin se lopulta mielestäni muodostui. Minä en tuottajana yksinkertaisesti ymmärtänyt, ettei opiskelijatuottajalla olekaan täyttä hallintaa budjetin käyttökohteista. Toimintaani vaikeutti myös se, etten saanut riittävästi tietoa tarvitsemastamme kalustosta ennen tuotantokokousta, koska ennakosuunnittelussa oli puutteita.

Olen mielestäni hyvin päämäärätietoinen ihminen. Joskus onnistunut lopputulos vaatii toteutuakseen asennetta, joka muovautuu tilanteesta toiseen, vaikka päämäärä olisikin kirkkaana mielessä. Tilanteisiin niiden vaatimalla tavalla reagoiminen on taito, jonka olen oppinut viimeistään lähihoitajana toimiessani, ellen jo ennen sitä. Myös tuottajana pyrin reagoimaan tilanteen vaatimalla tavalla, mikä Punaisen paratiisin lapsien tuotannon aikana eteen tulleiden yllätysten takia olikin eduksi. Punaisen paratiisin lapsien tuotannossa oli melko paljon tiedonkulkuun ja sitoutumiseen liittyviä ongelmia, joiden seurauksena ennakkointi oli hankalaa ja suunnitelmien tekeminen osittain mahdotonta.

Työtehtävien jakaminen osaamisen mukaan on osa opiskelijatuottajan tehtävää. Opiskelijatuotannoissa työryhmän jäsenet saattavat joutua käytännön syistä liukumaan omien rooliensa rajojen yli, vaikka opinnäytetyötä tehdessä tiukkojen roolien pitäminen olisikin tarkoituksena. Tavoitteena on tietysti saada mahdollisimman osaavat ja ammattitaitoiset tekijät kuhunkin tehtävään, mutta koska tekijöitä on rajallisesti, on tällainen rajojen ylitys joskus pakollista, jotta työ saadaan tehtyä.

4.3 Tuotantoprosessi ja tuottajan haasteet

Punaisen paratiisin lapsien tuotanto alkoi huhtikuussa 2013. Ennen Metropolian tuotantokokousta laadin rahoitussuunnitelman ja budjetin yhteistyössä Nevalan ja Remeksen kanssa. Tarvitsin heidän apuaan, koska kuvaajana Remes osasi kertoa minulle tarvitsemansa kaluston budjettia varten ja taustatyöntekijänä ja käsikirjoittajana Nevala pysyi arvioimaan arkistomateriaalien ja musiikin määrää tulevassa elokuvassa.

Työn tarjoaminen tuotantokokoukselle tehtiin nopeassa aikataulussa, sillä lukukausi oli tulossa päätökseen ja kesäksi suunniteltujen kuvausten käytännön työ oli saatava tehtyä ennen koulun sulkeutumista. Metropolian Hämeentien toimipiste oli suljettuja koko heinäkuun 2013, ja kuvausviikkomme (jotka olivat Nevalan ja Remeksen lomaviikkoja palkkatyöstä) osuivat juuri heinäkuulle.

Ensimmäinen tuotantokokous Punaisen paratiisin lapsien tiimoilta pidettiin 22.4.2013. Vain vähän ennen tätä olin liittynyt mukaan tuotantoon. Koulutusohjelman tuotantokokous ei myöntänyt meille tuotantolupaa sitä ensi kertaa hakiessamme, koska havaitsi arkisto- ja musiikkikustannusten arvioinneissa puutteita. 13.5. järjestetty tuotantokokous myönsi tuotantoluvan laatimamme uuden budjetin ja rahoitussuunnitelman perusteella.

4.3.1 Käytännön järjestelyt

Koska Hämeentien toimipiste oli koko heinäkuun suljettuna, kuluivat touko- ja kesäkuu käytännönjärjestelyjen hoitamiseen. Kaluston ja autojen käytöstä koulun ollessa suljettuna sovin Metropolian tuottajan Arto Tuohimaan ja käyttömestari Riku Reimanin kanssa. Ennen kuvauksia etsimme yhteistuumin Nevalan ja Remeksen kanssa käyttöömmme myös kärkyjä kaluston siirtämistä varten. Kärkyt saimme lainaan Helsingin kaupungin puutarhaosastolta.

Kamera-assistentiksemme lupautui Metropolia Ammattikorkeakoulusta valmistunut Sonja Potenze ja äänittäjäksi opiskelijakollegamme Kai Hall, joten kuvausryhmä kesää varten oli kasassa.

Koska Nevala ja Remes ovat sekä elokuvan ohjaajia että käsikirjoittajia ja kummallakin on myös toinen rooli elokuvassa – Remeksellä kuvaajana ja Nevalalla taustoittajana –, oli heidän yhteistyönsä sujuvuus erityisen tärkeää. Jo alussa päätettiin ”mennä kuva ja sisältö edellä” ja pyrkiä mahdollisimman kauniiseen lopputulokseen.

4.3.2 Kuvausjaksojen kulku ja sudenkuopat

Heinäkuun kuvausten oli tarkoitus olla elokuvan ainoat haastattelu- ja lokaatiokuvaus- set. Olin suunnitellut aikataulut niin, että haastattelut tehtäisiin ensimmäisen kuvausviikon aikana, jolloin Sonja Potenzella oli mahdollista toimia kamera-assistenttina, ja seuraavalla viikolla kuvattaisiin huvila-aluetta ja Kansan Arkiston materiaalia. Itse tein kuvausten aikana kaikenlaisia avustavia tehtäviä sekä huolehdin kuvausryhmän ruoka- ja juomapuolesta.

Koska kuvauspaikoille huvila-alueella ei voinut ajaa autolla, piti kalusto kuljettaa kuvauspaikoille kantamalla ja käytössämme olleilla kärryillä. Kaluston lisäksi kärryissä kulki kuvauspäivien ruoka ja juoma, jota kesäkuumalla kuluikin paljon.

Kesän kuvausten aikana saimme käyttää lähellä kuvauspaikkaa asuvan henkilön autotallia kalustomme säilyttämiseen. Tämä helpotti kuvauksiamme hyvin paljon, koska kalustoa ei tarvinnut joka ilta pakata autoon kokonaan, vaan saatoimme vain työntää käytössämme olleet kärryt illalla talliin ja lähteä kotiin. Arvokkain ja kosteudelle herkin kalusto kulki toki aina jonkun kotiin kuvauspäivien päätteeksi.

Heinäkuun kuvausaika sijoittui kahden viikon ajalle 15.–28.7.2013, mutta kaikkina päivinä ei ollut tarkoitus kuvata. Päähenkilöt saapuivat 15.7. Kruunuvuoreen yhteiskuvauksia varten Riitta Suhosta lukuun ottamatta, ja Vesa Hauhian yksilöhaastattelu tehtiin myös tuolloin. Seuraavana päivänä (16.7.) kuvasimme Suhosen kotona ja 17.7. jälleen huvila-alueella Maija Karvosen ollessa haastateltavana.

Karvosen haastattelun jälkeen materiaalia läpi käydessään Nevala ja Remes huomasi- vat, että sekä Suhosen että Karvosen haastattelujen aikana linssien back focus ei ollut

toiminut oletetulla tavalla, ja haastattelut olivat kuvan suhteen käyttökelvottomia. Kyseiset linssit oli vuokrattu ulkopuoliselta taholta, mutta Remes kertoi selvittäneensä ennen niiden käyttöön ottoa niiden käyttöön liittyvät asiat. Näiden teknisten vaikeuksien vuoksi kaikki kahden viikon suunnitelmat menivät uusiksi.

Tässä vaiheessa tulin siihen lopputulokseen, että kuvaukset on tehtävä materiaali, ei aikataulu edellä: aikatauluilla ei saa sisältöä elokuvaan. Molemmat ohjaajat paneutuivat kuvan tasoon ja sisältöön minun hoidellessani käytännön asioita ja uusiessani kuvaus- ja aikatauluja. Potenze ei enää voinut toimia kamera-assistenttina kuvausten pitkittyessä. Onnenkantamoisena voidaan pitää sitä, että Potenzen tuttu mediatyöntekijä Sebastian Bredenberg pystyi tulemaan avuksemme, ja lisäksi kamera-assistenttina toimi myös opiskelijakollegamme Sari Hämäläinen.

Suhonen ei enää halunnut, että häntä kuvataan kotona. Niinpä sovimme, että hänen haastattelunsa siirretään suosiolla myöhempään ajankohtaan. Koska haastattelu oli joka tapauksessa tehtävä sisätiloissa, ei sillä ollut kiire. Tärkeintä oli saada talteen Kruunuvuoren kesä ja aurinkoiset, tuuliset päivät. Kaluston lisäksi olimme nimittäin sään armoilla, sillä halusimme kuvata vain aurinkoisina päivinä: paratiisissa ei sada vettä.

Syksyllä työt olivat jo alkaneet, joten sekä päähenkilölle että työryhmälle sopivan kuvauspäivän löytyminen oli hankalaa. Sellainen kuitenkin löytyi, ja Suhosen päiväksi sovittiin 3.11. Suhosen haastattelu kuvattiin Vartiokylän työväentalolla, jossa Suhonen käy viikoittain kokoontumisissa. Työryhmä oli muuten sama kuin kesällä, mutta kamera-assistenttina oli jälleen Sari Hämäläinen. Tuon päivän kuvaukset menivät kerralla nappiin, ja kaikki haastattelumateriaali oli näin saatu talteen.

4.3.3 Opiskelijatuotannon ongelmat Punaisen paratiisin lapsissa

Koska Punaisen paratiisin lapset oli opiskelijatuotanto, oli sen tuotantoaikatauluja suunniteltaessa mielestäni toimittava usealla tasolla: oppilaitoksen taso (tuotantokokoukselle esitetty aikataulu, toimipisteiden aukioloajat, opettajien työajat jne.), työryhmään kuuluvien opiskelijoiden palkkatyön taso (loma tai muu vapaa, varsinaisen työajan ulkopuolella hoidettavat työasiat, yllättävät toimeksiannot) ja työryhmään kuuluvien opiskelijoiden henkilökohtaisen elämän taso (perhe, terveys ym.). Näiden kaikkien tasojen yhdistäminen oli vaikeaa. Onneksi Punaisen paratiisin lapsien kohdalla kaikille

työryhmän jäsenille sopiva ajankohta löytyi, kaikki pysyivät terveisinä, ja oppilaitoksenkin kanssa saatiin asiat järjestettyä meille sopivalla tavalla.

Halusimme luonnollisesti kuvata juuri kesällä. Heinäkuun kuvausviikot olivat sekä Remekselle että Nevalalle kesäloma-aikaa palkkatyöstä. Aikuisopiskelun ilta- ja viikonloppupainotteisuus mahdollistaa sen, että aikuisopiskelijat voivat opiskella työn ohessa. Käytännössä osa aikuisopiskelijoista voi sitoutua koulun projekteihin vain sen verran kuin ja silloin kun töiltään (ja joskus myös henkilökohtaisilta asioiltaan) ehtivät. Harvalla on yksinkertaisesti varaa panna opiskeluprojekti palkkatyön edelle, niinpä Punaisen paratiisin lapsienkin valmistumisaikatauluun vaikuttivat työryhmän jäsenten työt. Itselleni osa viivytyksistä tuli yllätyksenä, sitä en voi kieltää, mutta joihinkin asioihin, kuten sitoutumisen puutteeseen, ei vain yksinkertaisesti voi vaikuttaa. Silloin opiskelijatuottajan turha jäädä tuleen makaamaan, vaan ratkaisu on löydettävä.

Koska opiskelijatuottajilla ei ole sanktio-oikeutta, olisi tärkeää, että oppilaitos tarttuisi riittävän aikaisessa vaiheessa ongelmallisiin tuotantoihin ja toimisi tarpeelliseksi katsomallaan tavalla. Varsinaisia sanktiokeinoja oppilaitoksellakaan ei ole, joten tuotantojen onnistumista pitäisi arvioida tarkkaan viimeistään ensimmäisessä tuotantokokouksessa. Tuotantoluvan saatuaan kukin työryhmä toimii projektinsa valmistumisen eteen niiden voimavarojen ja kykyjen rajoissa, jotka sillä on. Jos oppilaitos huomaa näissä puutteita, on sillä oikeus rahoittajana ja puitteiden tarjoajana toki asioihin myös puuttua. Olisi sekä oppilaitokselle että opiskelijoille edullista, jos opiskelijaprojekteja ei tehtäisi työn ohessa, vaan kokopäiväisesti. Mukaan lähtevien opiskelijoiden olisi hyvä esimerkiksi ottaa tarvittaessa työvapaata, jotta riittävä tuotantoon sitoutuminen voidaan taata. Tällä tavoin sitoutumisen aste olisi riittävä ja projektit valmistuisivat varmemmin. Tuotantolupia myönnettäessä tämä asia olisi hyvä ottaa huomioon.

Metropolia Ammattikorkeakoulun kevään 2014 hakuohjeissa kerrotaan, että aikuisopiskelijoiden opetus on nuorisoryhmän kanssa yhteistä ja pääosin päiväsaikaan tapahtuvaa. Myös iltaopiskeluun ja harjoitustöiden suorittamiseen pyydetään varautumaan. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2014.) Käytännössä tämä tarkoittaa tuleville (ja syksyllä 2013 aloittaneille) aikuisopiskelijoille sitä, että opiskeleminen täysipäiväisen työn ohessa ei ole enää mahdollista.

4.4 Minä tuottajana ja media-ammattilaisena

4.4.1 Opiskelijatuottajan rooli ammatti-identiteetin koetinkivenä

Punaisen paratiisin lapsien tuotanto oli alusta lähtien ohjaajavetoista. Tarkoitin tällä sitä, että ohjaaja-toimittaja Lasse Nevala on idean isä ja aihealueen asiantuntija, kun taas ohjaaja Mikko Remes oli myös elokuvan kuvaaja ja siten visuaalisen ilmeen takana. Heidän selkeät visionsa elokuvan sisällöstä ja muodosta ohjasivat tuotannon suuntaa koko prosessin ajan, ja minä tuottajana ennakoin parhaani mukaan ja reagoitin näihin suuntimiin. Tiedän kyllä, että tuottajalla on oikeus ja velvollisuus puuttua myös sisältöön liittyviin seikkoihin, mutta en nähnyt sille juurikaan tarvetta.

Nevala on tehnyt elokuvan taustatyön, ja hän oli ollut yhteydessä päähenkilöehdokkaisiin jo ennen kun minä liityin työryhmään. Koska aihepiiri Punaisen paratiisin lapsissa on osittain arkaluonteinen (esimerkiksi päähenkilöiden vanhempien vankilahistorian osalta), oli mielestäni järkevää, että Nevala piti yhteyttä päähenkilöihin kunnes he varmistivat osallistumisensa. Myöhemmin, kun Hauhia, Suhonen, Helin ja Karvonen olivat lupautuneet Nevalan kanssa keskusteltuaan mukaan, minäkin aloin olla yhteydessä heihin ja sovin käytännön asioista heidän kanssaan. Kuvausten aikana tutustuin heihin paremmin ja olen tavannut heitä myös kuvausten jälkeen. Tällainen tilannekohtainen herkkyyks on mielestäni oleellinen osa tuottajan toimintaa, etenkin jos kyseessä on aiheeltaan arkaluonteinen teos.

Kuten aiemmin kirjoitin, opiskelijat olivat sitoutuneet Punaisen paratiisin lapsiin vain sen verran kuin palkkatöiltään ja henkilökohtaisilta asioiltaan ehtivät. Niinpä en voinut tuottajana mielestäni toteuttaa kaikkea sitä, mitä tuotannon optimaalinen kulku olisi vaatinut. Tuottajana oppilaitoksen projektissa olin mielestäni kahden tulen välissä: toisaalta ymmärsin, että olemme tehneet sitovan sopimuksen koulun kanssa, toisaalta minulla ei ollut mahdollisuuksia tai edes halua käyttää pakotteita. Kun työn tekeminen (oppilaitoksen kanssa sovittuja asioita lukuun ottamatta) perustuu pelkästään yhteiseen päätökseen ja haluun osoittaa omaa osaamista, on tärkeää huolehtia myös ihmissuhteiden tilasta. Opiskelijatuottaja ei ole työryhmänsä palkkaaja tai työnantaja, vaan täysin tasavertainen työryhmän jäsen. Opiskelijatuottajan todellisuus on, että voi sanallisesti vaatia mitä tahansa, mutta jos asiat eivät painostuksesta huolimatta toteudu niin kuin opiskelijatuottaja toivoo, ei hän voi asialle mitään. Opiskelijatuottajalla ei ole sanktio-oikeutta, mikä on täysin ymmärrettävää, kun kukaan työryhmästä ei ole suoraan hänel-

le tilivelvollinen. Ainoa, jolle opiskelijatuottaja voi ”antaa potkut”, on opiskelijatuottaja itse.

Punaisen paratiisin lapsien teon aikana mietin projektista jättäytymistä useaan otteeseen, koska vastoinikäymisestä toiseen seilaaminen tuntui liian raskaalta elokuvan teosta saamaani hyötyyn nähden. Minulla ei ole vahvaa tuottajan ammatti-identiteettiä, mutta yleensä minulla on ollut tapana saattaa loppuun kaikki, mitä aloitan. Niin myös tuottajana toimimisessa.

4.4.2 Ammatti-identiteettini media-alalla

Ihminen saa tietää, kuka hän on olemalla kommunikaatiossa muiden ihmisten kanssa. (Antikainen 1998, 108). Kun pohtii (ammatti-)identiteettiään, on tärkeää vastata muutamisiin kysymyksiin. Kuka olen? Minne kuulun? Mitkä ovat arvoni ja päämääräni? Sama pätee ammatti-identiteettiin: vasta muiden ihmisten palautteesta saamme selville, miten selviämme työstämme ja millainen suunta toiminnalle kannattaa ottaa.

Tätä kirjoittaessani olen kahden vaiheilla: toisaalta uskon, että minulla on tarvittavaa tietoa ja näkemystä tuotantotyössä toimimiseen, toisaalta olen kokematon ja epävarma. En kuitenkaan voi tai välttämättä edes halua muodostaa vahvaa tuotantoammattilaisen ammatti-identiteettiä, koska en halua toimia pelkästään tuotantopuolella. Opiskeluaikana olen tehnyt paljon tuotantoon liittyviä tehtäviä ja tämän opinnäytetyönkin juuri tuottajan näkökulmasta, mutta muitakin rooleja olen toki kokeillut – ja osaan muutakin kuin tuotantoon liittyviä asioita.

Millainen sitten olen ammattilaisena? Epämääräinen ”media-alan ammattilaisen” ammatti-identiteetti on liian laaja muodostettavaksi näin vähillä meriiteillä. Lisäksi tuotantolliset työt ovat olleet jo oppilaitoksen tasolla minulle hyvin raskaita. En ole varma, jaksaisinko tehdä sellaista päivästä toiseen. Minulla on toiminnalleni tuottajana ammatilliset perusteet. Tiedän tuottajan työn pääpiirteittäin, mutta uskon siihen liittyvän myös paljon sellaista, jota en ole voinut opiskellessa oppia. Siksi ajattelenkin, että en voisi toimia tuottajana tai tuotantopäällikkönä heti valmistuttuani, mutta mielestäni assistentin työtehtävät eivät vastaa koulutustani, koska ymmärrän myös sisältöasioita ja haluan vaikuttaa työssäni niihin.

Lastenhoitajana olin hyvin sitoutunut työhöni, mutta en ammattiini. En siis identifioinut itseäni kovin vahvasti ammatin kautta: olin ja olen muutakin kuin työni ja ammattini. Vaikka uuden ammatti-identiteetin muodostuminen ei mielestäni alkanutkaan kohdallani heti opiskelujen alkaessa, olin tuolloin kuitenkin jo valmis irtautumaan lastenhoitajan työstä.

Omien ammatillisten arvojen ja päämäärien selvittäminen on tärkeää, jotta voi kehittyä. Tämän opinnäytetyön opiskeluhistoriaani käsittelevässä luvussa (3.3.1) kerroin jo hie-man arvoistani ja näkemyksistäni. Koska ammatti-identiteettini kenties muodostuu kun-nolla vasta tietyn työnimikkeen ja työn tuoman kokemuksen kautta, minun on melko hankala pohtia ammatillisia arvojani. Henkilökohtaisia arvojani ovat kuitenkin tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja eettisyys. Pyrin siihen, että kaikessa toiminnassani tulee ilmi, että en hyväksy toisten ihmisten hyväksikäyttöä tai oikeuksien polkemista.

Yksi oleellisimmista lähihoitajaopinnoissani oppimistani asioista on, että lähihoitajan tärkein tehtävä on tehdä itsensä tarpeettomaksi. Tällä viitataan kuntouttavaan työtoteeseen: siihen, että asiakkaan kuntoutumista ja arjessa selviämistä on tuettava ja kehitet-tävä tämän omien voimavarojen ja kykyjen mukaan, eikä häntä passivoida tekemällä hänen puolestaan kaikkea tai holhoamalla häntä liikaa. Tämän ajatuksen olen mieles-täni tuonut myös media-alan opintoihini ja osaksi ammatti-identiteettiäni.

Juuri tämä ajatus lienee perustana sille, että haluan luottaa muiden ammattitaitoon. En kuitenkaan voi jättää media-alalla toimiessanikaan ihmisiä oman onnensa nojaan, jos näyttää siltä, että apuani tarvitaan. Saatan siis omalla toiminnallani passivoida ihmisiä, joiden hyvinvointi ei suoranaisesti ole minun vastuullani. Toisaalta tuotanto sujuu hel-pommin, jos tarjoan kaikki resurssini sen käyttöön huolimatta siitä, ”pitäisikö” minun vai ei: tuottajan vastuulla ei välttämättä ole tietää, missä päin kauppakeskusta on lähin uloskäynti, mutta se nopeuttaa toimintaa paljon.

Tuottajan vastuulla on tietää ja muistaa kaikki tuotantoon liittyvät asiat, ja myös vastuu näistä asioista on viimekädessä tuottajalla. Haluaisin kuitenkin luottaa ihmisten omaan kykyyn hoitaa työnsä tai muut heille annetut tehtävät enkä paimentaa ja ”hengittää nis-kaan” – samoin kuin toivoisin omaan ammattitaitoonikin luotettavan. Jos joku sanoo tekevänsä pyynnöstäni jotain, oletan hänen myös tekevän lupaamansa ja poistan asian omasta päänsisäisestä muistilistastani. Aion toimia näin myös vastaisuudessa silläkin uhalla, että jokin menee pieleen. Töitä pitää voida jakaa ne parhaiten osaavalle, jotta

paras lopputulos saavutetaan. Näin toki voidaan menetellä vain silloin, kun asiasta ollaan työryhmässä samaa mieltä.

Tuotannollisiin töihin liittyvistä huolenpidollisista tehtävistä (ruokailujen järjestäminen, hygieniatason ylläpitäminen, ensiavun ja lääkkeiden saatavilla olemisesta huolehtiminen kuvauspaikalla ym.) suoriutumiseen olen ammentanut osaamistani paitsi arkikokemuksistani myös hoitoalan tietämyksestäni. Tämä on ollut samalla sekä hyvä että huono asia: toisaalta hoitoalan osaamiseni ja tietty siihen liittyvä rutiini ovat helpottaneet toisista huolehtimista vaatineista tehtävistä suoriutumista, toisaalta olen tuntenut tekeväni työtä, johon uutta koulutustani ei oikeastaan tarvittaisi lainkaan.

Aiemmin siteeraamieni Eteläpellon ja Vähäsantasen mukaan työ vaatii nykyisin vahvalle ammatti-identiteetille vastakkaisia seikkoja ja rajojen ylityksiä. Heidän mukaansa yksilöllinen ammatti-identiteetti onkin kilpailuvaltti. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 46–47.) Niinpä sen sijaan, että tuntisin ammatti-identiteettini repaleiseksi, tulisi minun sisäistää ajatus, että ammatti-identiteettini on ja tulee olemaan moniulotteinen. En yksinkertaisesti pysty näkemään asioita pelkästään yhden ammatin näkökulmasta, ja hyvä niin.

5 Lopuksi

Tämä opinnäytetyö tarjoaa lyhyen katsauksen aikuisopiskeluun väylänä alanvaihtoon sekä ammatti-identiteettiin ja sen kehitykseen alanvaihtajan näkökulmasta. Lisäksi se kertoo Punaisen paratiisin lapset -dokumenttielokuvan tekemisestä ja oman ammatti-identiteettini muutoksesta elokuvanteon ja opiskelujeni aikana.

Alan vaihtaminen tai uuden alan opiskeleminen on suuri muutos, mutta se kannattaa. Mikään opiskelu tai uudet elämäkokemukset eivät ole hukkaan heitettyä aikaa vaan hyödyllistä itsensä kehittämistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä toimiva Elinikäisen oppimisen neuvosto toteaa kannanotossaan vuonna 2012, että korkeatasoinen osaaminen on Suomen menestymisen ja hyvinvoinnin perusta. Samassa kannanotossa neuvosto muistuttaa, että ihmisillä tulee olla mahdollisuus opiskella kaikissa elämänvaiheissa ja että myös taloudellisesti vaikeina aikoina Suomen tulee panostaa kansalaistensa kouluttamiseen. (Elinikäisen oppimisen neuvosto 2012.)

Salla Korpelan toimittamassa *Elämänmuutos! – Hyppy uudelle uralle* -teoksessa aikuisena alaa vaihtaneet ihmiset kertovat ajatuksiaan elämänmuutoksestaan. Kirjassa tarinansa kertoo myös uransa lastentarhanopettajasta radiotuottajaksi vaihtanut Riitta Kalliorinne. Hänen kokemuksensa ovat samankaltaisia kuin itselläni: ensimmäisen ammatin valinta tuntui luontevalta, mutta ammatinvaihto media-alalle tuli kuitenkin eteen.

Päiväkodissa jo näkyy, mikä on ihmiselle tärkeää ja miten hän toimii ryhmässä. Ikä ja aikuisten kulttuuri tuovat siihen pintaa, mutta oleellinen pysyy. Tuottaja jaksaa tehtävät ja katsoo, että jokaisella on oma pelipaikkansa, ilmapiiri on kunnossa ja että työ tulee tehtyä ajallaan. (Korpela 2009, 58.)

Mielestäni Riitta Kalliorinne tiivistää tuottajan työn hyvin, ja hän antaa työstä positiivisen kuvan. Punaisen paratiisin lapsien myötä kiinnostukseni tuottajan työhön on rapistunut, vaikka osaamiseni on eittämättä kasvanut kantapään kautta. Tuotannolliset työt kiinnostavat minua silti edelleen, vaikka oppimista minulla on vielä paljon – tai ehkä juuri siksi. Uuden oppiminen tekee elämästä mielenkiintoista ja pitää mielen virkeänä.

Tuotannollisten töiden lisäksi muita minua kiinnostavia media-alan töitä ovat radiotyö (etenkin radiouutiset ja niiden toimittaminen) ja spiikkaus sekä muu puhetyö. Opiskeluaikaisten töideni ja opinnoissa ottamieni roolien jälkeen en voi sanoa, että ammatti-identiteettini olisi kovin vahva radio-osaamiseni suhteen, vaikka koenkin osaamiseni melko hyväksi.

Omien ammatti-identiteettieni yhdistäminen olisi mielestäni helppoa, mutta erittäin paljon työnkuvasta ja työympäristöstä riippuvaista. Mikäli työskentelisin lasten kanssa kuvaustilanteissa tai lastenohjelmien parissa, olisi molempien ammatti-identiteettieni käyttö paitsi hyödyllistä, myös luonnollista. Muutoin en koe niiden yhdistämistä erityisen tärkeäksi, koska alat ovat niin erilaiset.

Vaikka uuden ammatti-identiteetin rakentaminen olisikin työlästä, tuo mieluisan alan opiskeleminen uutta sisältöä elämään. Lopulta ihmisen ammatti-identiteetin kehittymiseen vaikuttaa kaikkein eniten oma persoona, oli ammatti tai työ mikä tahansa. Ammatti-identiteetin kehittyminen on pitkä prosessi, joka kestää koko ammattiuran ajan. Ainakin näin sopisi toivoa, sillä jos mielenkiinto omaa alaa kohtaan lakkaa ja uuden oppiminen alalla ei enää tunnu onnistuvan, ei työllä ja ammatilla ole enää juuri mitään annettavaa. Silloin lienee parempi hakeutua uusien opintojen pariin.

Lähteet

Antikainen A. 1998. Kasvatus, elämäntietä ja yhteiskunta. Porvoo: WSOY.

Carlsson M. & Järvinen K. 2012. Mielekäs työ – Uuden ajan uraopas. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Eteläpelto A. & Vähäsantanen K. 2010. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Asunmaa T., Räihä P. (toim.): Samalta viivalta 4 – Valtakunnallisen kasvatusalan valintayhteistyöverkoston (VAKAVA) kirjallisen kokeen aineisto 2010. Jyväskylä: PS-Kustannus.

http://users.tkk.fi/~alritvan/Muuta/samalta_viivalta_4.pdf (luettu 9.1.2014).

Helsingin kaupungin henkilöstökeskus (luontiaika tuntematon):

<http://www.eri-ikaistenjohtaminen.fi/ikaikkuna-tyoyhteison-kehittamiseen/tyouran-alussa/ammatti-identiteetin-rakentaminen.html> (luettu 9.1.2014).

Houtsonen J. 1996. Koulutusidentiteetin kulttuurisen rakentumisen ainekset: identiteettien tyypittelyt ja elämäkerralliset teemat. Teoksessa Antikainen A., Huotelin H. (toim.): Oppiminen ja elämänhistoria. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Hyvönen L. 2008. Ammatti-identiteetin muodostuminen uudelleen koulutuksessa ja uudessa ammatissa. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/79480/gradu03230.pdf?sequence=1> (luettu 8.1.2014).

Journalistiliitto 2014. Journalistin ohjeet.

<http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohteet> (luettu 31.3.2014).

Kajanto A. & Tuomisto J. (toim.) 1994. Elinikäinen oppiminen. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.

Kansaneläkelaitos 2014. Opintoraha.

http://www.kela.fi/opintotuki_opintoraha (luettu 31.3.2014).

Kansaneläkelaitos 2014. Opintotuki.

<http://www.kela.fi/opintotuki> (luettu 31.3.2014).

Korpela S. (toim.) 2009. Elämänmuutos! – Hyppy uudelle uralle. Juva: Minerva Kustannus Oy.

Koulutusrahasto 2014. Aikuiskoulutustuki.

<http://www.koulutusrahasto.fi/fi/aikuiskoulutustuki/> (luettu 31.3.2014).

Koulutusrahasto 2014. Rahaston esittely.

<http://www.koulutusrahasto.fi/fi/rahastonesittely/> (luettu 31.3.2014).

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2010. Televisio- ja radiotyön (aikuiskoulutus) opetus-suunnitelma.

<http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/16185/fi/36/KW11K2/year/2010> (luettu 23.4.2014).

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2014. Elokuvan ja television aikuiskoulutuksen ha-kuohjeet.

<http://www.metropolia.fi/haku/koulutustarjonta-aikuiset-kulttuuriala/elokuva-ja-televisio-radio-ja-tv-tyo/> (luettu 9.5.2014).

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2008. Aikuiskoulutus.

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/?lang=fi (luettu 8.1.2014).

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Elinikäisen oppimisen neuvoston kannanotto.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/elinikaosenoppimisenneuvosto/liitteet/EIO-neuvoston_lausunto_2013_talousarvioesityksestx.pdf (luettu 27.4.2014).

Peltonen M. 1991. Uusiin opintoihin aikuisena. Keuruu: Otava.

SuPer-liitto 2009. Lähihoitajan eettiset ohjeet.

http://www.superliitto.fi/datafiles/userfiles/File/esitteet/Lahihoitajan_eettiset_ohjeet_netin.pdf (luettu 10.1.2014).

Tilastokeskus 2005. Rakennemuutos vie kohti erityisosaamista.

http://www.stat.fi/tup/tieto aika/tilaajat/ta_03_05_rakennemuutos.html (luettu 8.1.2014).

Työ- ja elinkeinopalvelut 2014. Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu.

http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/ammatinvalinta_koulutus/omaehtoinen_opiskelu/index.html (luettu 31.3.2014).